

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного права**

Ю.Ю. Боброва

СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації для практичних занять
та самостійної роботи студентів**

**Ужгород
2023**

УДК 347.99(076)

С-89

Боброва Ю.Ю. Судові системи і порівняльне судове право: методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів.
Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2023. 43 с.

Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» розроблені для студентів зі спеціальності «Правознавство» згідно з вимогами Болонського процесу та відповідають навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах.

Методичні рекомендації містять систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть засвоєнню знань та формуванню навичок із зазначеної дисципліни.

Рецензенти:

Котляр Ольга Іванівна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Менджул Марія Василівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

*Затверджено рішенням кафедри міжнародного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 9 від 19 травня 2023 року.)*

*Рекомендовано до друку
науково-методичною комісією юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 9 від 6 червня 2023 року.)*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО	6
ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	7
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО.....	9
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	14
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ	33
ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	34
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	38

ПЕРЕДМОВА

Саме на розумінні базових засад побудови та діяльності судових органів базується подальше усвідомлення процесуального підґрунтя відправлення судочинства, проведення досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності тощо. Вивчення основ судоустрою різних країн світу, їх порівняння із національною судовою системою дає змогу сформувати загальне уявлення про можливості судового захисту порушених прав людини і громадянина в Україні та у зарубіжних країнах.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини у сфері організації та функціонування судових систем різних країн світу, а також законодавство і судова практика, що регулюють ці питання.

Метою навчальної дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» є: опанування студентами системи знань з основ судоустрою України та зарубіжних країн; акцентування уваги студентів на складних теоретичних та практичних проблемах відправлення судочинства; на основі конкретно-предметного матеріалу сприяти виробленню аналітичного мислення у студентів; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування норм, які регулюють діяльність судів і відправлення правосуддя в національному та міжнародному аспекті.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» є: поглиблене вивчення студентами проблем судоустрою зарубіжних країн, аналіз актів національного законодавства України, міжнародних документів, актів вищих судових інстанцій, навчальної та монографічної літератури, вирішення аналітичних завдань та практичних казусів з даної проблематики відповідно до програми курсу.

Для досягнення мети вивчення навчальної дисципліни студентам необхідно засвоїти такі дисципліни: «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Адміністративне право» та «Цивільне право», «Кримінальне право».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- особливості судових систем зарубіжних країн;
- основні положення правової доктрини з питань правового статусу суддів у різних країнах світу;
- ключові елементи суддівської кар'єри (добір на посаду судді, переведення, звільнення, притягнення до юридичної відповідальності, основи суддівської етики);
- міжнародно-правове регулювання суспільних відносини із здійснення конституційної юрисдикції;

вміти:

–диференціювати статус, повноваження судів загальної, апеляційної та касаційної інстанцій різних країн світу;

–правильно застосовувати та тлумачити національне та міжнародне законодавство, яке регулює суспільні відносини із забезпечення та реалізації доступу до правосуддя;

–орієнтуватися в міжнародно-правовому регулюванні суспільних відносин з відправлення правосуддя;

–використовувати базові положення про судоустрій зарубіжних країн для вирішення практичних завдань;

–складати акти застосування норм права, процесуальні документи з проблематики навчальної дисципліни.

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»**

Теми	лекцій	семінарів	сам. роб.
МОДУЛЬ 1			
1. Предмет, система, завдання та джерельна база навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право»	2	-	
2. Судова влада як окрема гілка влади в зарубіжних країнах, судова система, судове право: понятійно-категоріальний апарат. Класифікація судових систем. Види судових органів	2	2	
3. Судова система України	4	4	
4. Сучасні базові міжнародні стандарти побудови судових систем	2	2	
5. Суддя – носій судової влади: гарантії незалежності, вимоги до призначення, звільнення, відповідальність, суддівська етика: міжнародний огляд	2	2	
6. Міжнародне кримінальне правосуддя: правові виклики сучасності	4	2	
Разом за змістовим модулем 1	16	12	
МОДУЛЬ 2			
7. Характерні риси системи органів правосуддя у країнах романо-германської правової сім'ї Ч. 1 (на прикладі Франції, Німеччини, Австрії)	4	4	
8. Правосуддя у країнах романо-германської правової сім'ї Ч. 2 (на прикладі Італії, Іспанії, Швейцарії)	4	4	
9. Ключові доктрини судових систем країн англо-американської правової сім'ї (на прикладі Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади)	4	4	
10. Конституційна юрисдикція зарубіжних країн: досвід для України	2	2	
Разом за змістовим модулем 2	14	14	
Всього за навчальний рік	30	26	

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Протягом семестру студенти вивчають 2 модулі з дисципліни. Після виконання кожного модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи та тестування. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали практичні завдання, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Студент, який в результаті поточного оцінювання (під час комп'ютерного тестування, проектної роботи) або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модулі студент має також право відмовитися від складання іспиту. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати іспит.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулем отримав менш, ніж 60 балів, зобов'язаний складати екзамен з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час екзамену оцінені менше ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань (письмові контрольні роботи, комп'ютерні тестові завдання);
- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль індивідуальної (самостійної) роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи та (або) комп'ютерного тесту, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання індивідуальної (самостійної роботи) здійснюється у межах 20 балів за підготовку рефератів, наукових робіт, участь в наукових конференціях, підготовку науково-дослідницьких статей та їх озвучення, опрацювання наукових статей та першоджерел, участь в олімпіадах та конкурсах, виконання інших завдань.

Оцінювання активності під час аудиторних занять здійснюється у межах 30 балів:

30–25 балів – відвідано не менше 90% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре» «відмінно»;

25–18 балів – відвідано не менше 75% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре», «відмінно»;

18–10 балів – відвідано не менше 60% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре», «відмінно»;

до 10 балів – відвідано не менше 50% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре».

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВІ СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»

МОДУЛЬ 1

1. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА, ЗАВДАННЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВІ СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО»

1. Предмет, об'єкт і система навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право».
2. Методологія досліджень.
3. Місце навчальної дисципліни серед інших юридичних наук та її співвідношення з іншими дисциплінами у підготовці юристів.
4. Джерельна база.

Ключові слова: предмет, об'єкт, юридична наука, методологія, джерельна база

2. СУДОВА ВЛАДА ЯК ОКРЕМА ГІЛКА ВЛАДИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ, СУДОВЕ ПРАВО, СУДОВА СИСТЕМА: ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ. КРАСИФІКАЦІЯ СУДОВИХ СИСТЕМ. ВИДИ СУДОВИХ ОРГАНІВ

1. Доктрина судової влади, її ознаки, співвідношення з іншими гілками влади. Форми реалізації судової влади та її функції.
2. Основні поняття й інститути системи судоустрою. Класифікації судових систем. Принципи правосуддя.
3. Складові системи органів судової влади. Судове право. Судовий прецедент.
4. Сучасні виклики судових систем.
5. Судова влада і громадянське суспільство.

Ключові слова: судова система, гілка влади, судова влада, судоустрій, принципи правосуддя, судове право

3. СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

1. Завдання суду та засади організації судової влади. Судова реформа в Україні.
2. Склад суду та його визначення. Система судоустрою.
3. Порядок утворення і ліквідації суду.
4. Види і склад місцевих судів. Види і склад апеляційних судів. Повноваження, склад та структура Верховного Суду. Порядок обрання Голови Верховного Суду. Пленум Верховного Суду.
5. Статус судді. Вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок добору та призначення на посаду судді. Суддівське досє. Статус та вимоги до присяжного.

6. Статус, повноваження та склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Статус, структура та завдання Національної школи суддів України.

7. Підстави дисциплінарної відповідальності судді: види стягнень. Загальні умови та підстави звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.

8. Завдання та організаційні форми суддівського самоврядування. Статус та повноваження Державної судової адміністрації України. Служба судових розпорядників.

Ключові слова: судова система України, реформи, види судів, склад суду, інстанція, повноваження, статус судді, кар'єра судді, присяжний

4. СУЧАСНІ БАЗОВІ МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПОБУДОВИ СУДОВИХ СИСТЕМ

1. Міжнародні стандарти у сфері судоустрою: зміст, класифікація.

2. Базові універсальні міжнародні стандарти побудови системи судових органів: принцип незалежності суддів, етика та поведінка судді, кар'єра судді, підготовка суддів, суддівське самоврядування, доступ до правосуддя та правової допомоги, організація судів, ефективний судовий процес, виконання судових рішень, медіація, стандарти якості судочинства.

3. Галузеві міжнародні стандарти у сфері судочинства.

4. Міжнародні стандарти, втілені у практиці міжнародних юрисдикційних органів.

5. Гармонізація як універсальний інструмент приведення судової системи України у відповідність із загальноновизнаними міжнародними стандартами.

Ключові слова: міжнародні стандарти у сфері судоустрою, базові універсальні міжнародні стандарти побудови судових органів, галузеві міжнародні стандарти у сфері судочинства, гармонізація

5. СУДДЯ – НОСІЙ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ, ВИМОГИ ДО ПРИЗНАЧЕННЯ, ЗВІЛЬНЕННЯ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, СУДДІВСЬКА ЕТИКА: МІЖНАРОДНИЙ ОГЛЯД

1. Правовий статус судді. Специфіка організаційно-правових основ забезпечення роботи судді.

2. Порядок призначення суддів і підстави звільнення з посади.

3. Присяжні як суб'єкти здійснення правосуддя, особливості їх діяльності.

4. Підстави притягнення до юридичної відповідальності судді.

5. Морально-правові засади суддівської професії. Основи суддівської етики.

6. Особливості формування внутрішнього переконання судді. Суддівські професійно-правові проблеми.

Ключові слова: статус судді, організаційно-правові основи забезпечення роботи судді, призначення, звільнення, етика, внутрішнє переконання

6. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОСУДДЯ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

1. Міжнародний суд ООН.
2. Досвід формування та діяльності військових трибуналів ad hoc: Нюрнберг, Токіо, Югославія, Руанда.
3. Міжнародний кримінальний суд (МКС): склад, порядок обрання суддів, компетенція МКС, Президія, судові палати, Канцелярія прокурора.
4. Юрисдикція МКС: злочини геноциду; злочини проти людяності; військові злочини; злочини агресії. Порядок прийняття рішення Міжнародним кримінальним судом та їх виконання.
5. Досвід діяльності МКС: ситуація в Уганді; ситуація у Демократичній республіці Конго; ситуація в Судані. Римський Статут і Україна.
6. Міжнародний трибунал ООН з морського права. Міжнародний інвестиційний арбітраж.
7. Міжнародний комерційний арбітраж: компетенція, арбітражна угода.
8. Процедура розгляду справ у міжнародному комерційному арбітражі. Стадії арбітражного провадження. Визнання арбітражних рішень.
9. Європейський суд з прав людини: історія створення, склад та структура; підстави та порядок звернення. Зміст заяви.

Ключові слова: кримінальне правосуддя, МКС, військові трибунали ad hoc, юрисдикція, досвід, ЄСПЛ

МОДУЛЬ 2

7. ХАРАКТЕРНІ РИСИ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРАВОСУДДЯ У КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї (ЧАСТИНА 1)

1. Структура судової системи Франції.
2. Загальна характеристика системи загальних судів Франції. Апеляційні суди: палати у кримінальних справах; палати у цивільних справах. Касаційний суд. Суди присяжних.
3. Спеціалізовані суди (трибунали) у Франції: у справах неповнолітніх; торговельні трибунали; поліцейські трибунали; виправні трибунали; військові, адміністративні трибунали.
4. Конфліктні ради (прюдомів) у Франції. Високий суд правосуддя. Адміністративний трибунал. Статус суддів.
5. Структура судової системи Німеччини.
6. Загальна характеристика системи загальних судів Німеччини. Верховний федеральний суд. Вищі суди землі.
7. Суди земель Німеччини. Дільничні суди. Суди у справах неповнолітніх. Суди у трудових спорах. Суди з соціальних питань. Система фінансових судів. Федеральний адміністративний суд. Федеральний конституційний суд.

8. Адміністративні суди Німеччини. Вищі адміністративні суди. Федеральний адміністративний суд. Фінансові суди. Федеральний фінансовий суд.

9. Вищі суди по трудових справах у Німеччині. Федеральний суд з трудових справ. Вищий земельний суд з соціальних питань. Федеральний суд з соціальних питань. Федеральний конституційний суд. Федеральний патентний суд. Об'єднаний сенат вищих федеральних судів. Статус суддів.

10. Адміністративний суд Австрії. Верховний суд Австрії. Вищий суд землі. Суди землі (округу). Статус суддів.

Ключові слова: суд, структура, повноваження, апеляція, касація, судова система Франції, судова система Німеччини, судова система Австрії, статус суддів

8. ХАРАКТЕРНІ РИСИ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРАВОСУДДЯ У КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї (ЧАСТИНА 2)

1. Судова система Іспанії. Суди загальної юрисдикції (магістратура): мирові судді, претори, трибунали, апеляційні та касаційні суди, суд присяжних. Конституційний суд Італії. Статус суддів. Судова система Ватикану.

2. Судова система Іспанії. Суди загальної юрисдикції: муніципальні суди; суди першої інстанції округів; провінційні суди; Високі суди автономних співтовариств; Національний високий суд; Високий суд; Верховний Суд (палати: по цивільним справам; по кримінальних справах; по адміністративних справах; по трудових справах; по соціальних справах; у військових злочинах).

3. Судова система Швейцарії. Федеральний суд Швейцарії. Федеральний суд з кримінальних справ. Федеральний суд з адміністративних справ. Федеральний патентний суд. Кантональні суди. Вищі (кантональні суди). Суди першої інстанції. Суд з трудових спорів. Суд у справах неповнолітніх. Кримінальний кантональний суд. Окружні суди. Спеціалізовані недержавні суди.

Ключові слова: суд, структура, повноваження, апеляція, касація, судова система Італії, судова система Іспанії, судова система Швейцарії, статус суддів

9. КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВИХ СИСТЕМ КРАЇН АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї

1. Федеральна система судів США і судова система штатів. Верховний Суд США, апеляційні суди, окружні суди.

2. Спеціальні суди США: митний, податковий, військовий, за претензіями до уряду тощо. Статус суддів.

3. Основи судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії.

4. Суд Палати лордів Великої Британії. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин). Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди).

5. Військові суди у Великій Британії. Верховний Суд Великої Британії: порядок, формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних.

6. Судова система Канади. Верховний суд, Федеральний суд Канади, суди графств, податковий суд, суди провінцій, військові суди, суд присяжних, суди у справах неповнолітніх, сімейні суди, адміністративні трибунали. Статус суддів.

Ключові слова: суд, структура, повноваження, апеляція, касація, судова система США, судова система Великої Британії, судова система Канади, статус суддів

10. КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ДОСВІД УКРАЇНИ

1. Становлення та суть конституційної юрисдикції.

2. Склад, структура, повноваження, функції органу конституційної юрисдикції різних країн світу.

3. Правовий статус судді органу конституційної юрисдикції (призначення, звільнення, відповідальність): міжнародний огляд.

4. Форма та порядок звернення до органу конституційної юрисдикції. Суб'єкти звернення. Конституційне подання, звернення. Конституційна скарга: предмет і критерії прийнятності в зарубіжних країнах.

5. Урахування зарубіжного досвіду діяльності органу конституційної юрисдикції різних країн у національному конституційному судочинстві.

6. Статус, склад, засади та організація діяльності Конституційного Суду України. Повноваження Конституційного Суду України. Вимоги до судді Конституційного Суду України. Форми звернення до Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України.

Ключові слова: конституційна юрисдикція, повноваження, статус суддів, зарубіжний досвід, Конституційний Суд України, форма звернення, акти

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Судова влада в зарубіжних країнах. Судова система, судова влада як окрема гілка влади, судове право: понятійно-категоріальний апарат

План

1. Поняття судової влади, судової системи, судового права.
2. Методологія навчальної дисципліни.
3. Місце навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» в системі юридичних наук.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Проаналізуйте та опишіть предмет та об'єкт навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право».
2. Дайте визначення поняття «методологія» наукових досліджень та правового регулювання.
3. Складіть блок-схему «Предмет дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право».
4. Складіть таблицю «Місце навчальної дисципліни серед інших юридичних наук».
5. Складіть таблицю джерел дисципліни Судові системи та порівняльне судове право».

Література:

1. Вітковська А. Міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав людини. Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. Київ, 2010. Вип. 88 : у 2 ч. Ч. 1. 294 с.
2. Гетьман-П'ятковська І. А. Право та мораль: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2007. 210 с.
3. Гусарев С. Д. Діяльнісний підхід у структурі методології сучасного правознавства. *Право України*. 2011. № 8. С. 160–166.
4. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. Київ, 2005. 655 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/74722-1-suddvska-dyalnst.html>
5. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / за ред. О. Л. Жуковської. Київ, 2004. 960 с.
6. Жаровська І. М. Щодо проблем методології держави і права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 138–141.
7. Загальна теорія держави і права : підруч. для студентів юрид. вищ. навч. закл. / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків, 2009. 584 с.
8. Зварич Р. В. Трансформація регулятивної функції права: історико-правове та компаративне дослідження : дис. ... д-ра юрид. наук. Івано-Франківськ, 2019. 448 с.
9. Кельман М. С. Методологія права на сучасному етапі державо-творення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2007. Вип. 3. С. 3–13.
10. Кельман М. С., Коваль І. Ф. Методологія дослідження як наукове пізнання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 199-204.
11. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права. Київ, 2008. 477 с.
12. Клім С. І. Значення судової практики як додаткового джерела цивільного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 51. С. 75–81.

13. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.
14. Колодій А. М. Принципи права України. Київ, 1998. 208 с.
15. Крестовська Н. М. Правові системи сучасності. Теорія держави і права. Харків, 2008. 432 с. URL: <http://studies.in.ua/krestovska-nm-teorija-derzhavy-i-prava/1601-rozdl-27-pravov-sistemi-suchasnost.html>
16. Лемак В. В. Загальна теорія права: між зміною парадигми і пошуком структури. *Публічне право*. 2017. № 3. С. 40–48.
17. Поталайко І. В. Втілення правової ідеології у правових системах сучасності: теоретико-правова характеристика : дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2018. 197 с.
18. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Львів, 2007. 192 с.
19. Ткаченко В. Д., Погребняк С. П., Лук'янов Д. В. Порівняльне правознавство : підруч. для студентів юрид. спеціальностей вищ. навч. закл. Харків, 2003. 274 с. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/4249/35>
20. Цвік М. В., Ткаченко В. Д., Богачова Л. Л. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищ. навч. закл. Харків, 2002. 432 с.

Тема 2. Судова система України

План

1. Основні засади українського судочинства. Система судоустрою України.
2. Завдання судочинства, склад суду, порядок утворення та ліквідації судів в Україні. Судова реформа в Україні.
3. Види і склад місцевих, апеляційних судів.
4. Повноваження, склад та структура Верховного Суду. Порядок обрання Голови Верховного Суду. Пленум Верховного Суду.
5. Статус судді. Вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок добору та призначення на посаду судді. Суддівське досє. Статус та вимоги до присяжного.
6. Статус, повноваження та склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Статус, структура та завдання Національної школи суддів України.
7. Підстави дисциплінарної відповідальності судді. Види дисциплінарних стягнень стосовно судді.
8. Загальні умови та підстави звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.
9. Завдання та організаційні форми суддівського самоврядування.
10. Статус та повноваження Державної судової адміністрації України. Служба судових розпорядників.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Визначте основні засади українського судочинства.
2. Складіть блок-схему «Система судоустрою України».
3. Складіть порівняльну таблицю «Види і склад місцевих, апеляційних судів України та зарубіжних країн» (за вибором студента).
4. Підготуйте реферат на тему: «Повноваження, склад та структура Верховного Суду в Україні. Порядок обрання Голови Верховного Суду. Пленум Верховного Суду».
5. Підготуйте есе на тему: «Статус судді в Україні».
6. Складіть порівняльну таблицю «Завдання та організаційні форми суддівського самоврядування за законодавством України та зарубіжних країн» (за вибором студента).

7. Виконайте тести:

1. Для кого висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду є обов'язковими?

- А. лише для сторін судової справи;
- Б. лише для нижчих судів при застосуванні відповідної норми права;
- В. для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно правовий акт, що містить відповідну норму права;
- Г. вони не є обов'язковими, оскільки мають рекомендаційний характер.

2. Як здійснюється розподіл справ у суді?

- А. За розпорядженням голови суду
- Б. За розпорядженням керівника апарату системи документообігу суду
- В. За допомогою автоматизованої системи документообігу суду
- Г. За рішенням секретаря суду в порядку черговості надходження справ до суду.

3. Який суд є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції?

- А. Конституційний Суд України
- Б. Верховний Суд
- В. Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ
- Г. Європейський суд з прав людини.

4. Ким обирається на посаду голова суду?

- А. Вищою радою юстиції
- Б. Державною судовою адміністрацією суду
- В. Зборами суддів відповідного суду
- Г. Президентом України.

5. Хто очолює судову палату?

- А. голова судової палати
- Б. секретар судової палати
- В. найстарший за віком суддя, що входить до складу судової палати
- Г. суддя з найбільшим суддівським стажем.

6. Який орган дає згоду на затримання судді або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту до ухвалення обвинувального вироку судом?

- А. Конституційний Суд України
- Б. Вища рада правосуддя
- В. Верховний Суд
- Г. Верховна Рада України

7. Хто з перелічених нижче осіб має право повідомити судді про підозру у вчиненні кримінального правопорушення?

- А. Голова місцевого суду
- Б. Голова Верховного Суду
- В. Генеральний прокурор України
- Г. Слідчий, який здійснює кримінальне провадження.

8. Досягнення якого віку особою є підставою для включення її до списку народних засідателів або присяжних?

- А. 18 років
- Б. 21 року

- В. 25 років
- Г. 30 років.

9. Який орган здійснює добір кандидатів для призначення на посаду судді вперше?

- А. Вища рада правосуддя
- Б. Вища кваліфікаційна комісія суддів
- В. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія суддів
- Г. Державна судова адміністрація.

10. Яке дисциплінарне стягнення може застосовуватися до суддів?

- А. попередження
- Б. пониження в класному чині
- В. штраф
- Г. позбавлення нагрудного знака «Почесний суддя України».

11. Хто може входити до складу суду з розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції?

- А. Лише професійні судді
- Б. Професійні судді та у визначених законом випадках народні засідателі
- В. Професійні судді та у визначених законом випадках присяжні
- Г. Професійні судді та у визначених законом випадках народні засідателі та присяжні.

12. Що означає «право на повноважний суд»?

- А. Право звернутися за захистом до суду
- Б. До підсудності якого вона відноситься
- В. Право обрати для звернення найближчий суд
- Г. Право вимагати розподілу судової справи тому судді, якому сторона найбільш довіряє.

13. Хто затверджує список присяжних?

- А. Територіальне управління державної судової адміністрації
- Б. Голова місцевого загального суду
- В. Місцева рада
- Г. регіональна прокуратура.

14. Якою мовою здійснюється судочинство в Україні?

- А. виключно державною мовою;
- Б. державною мовою, але в місцях проживання національних меншин може здійснюватися на мові цих меншин
- В. державною або регіональною мовою
- Г. вибір мови судочинства здійснюється судом на підставі мотивованого клопотання обвинуваченого.

15. Суддя звільняється у разі

- А) досягнення суддею 75 років
- Б) припинення його громадянства
- В) набуття суддею подвійного громадянства
- Г) порушенням суддею вимог щодо несумісності.

16. Професійні судді можуть

- А) брати участь у будь-якій політичній діяльності
- Б) мати представницький мандат
- В) займатися творчою, викладацькою та науковою діяльністю

Г) належати до політичних партій.

17. За неповагу до суду і судді винні особи...

- А) караються позбавленням волі
- Б) притягаються до юридичної відповідальності
- В) караються штрафом
- Г) не караються.

Література:

1. Борко А. Л. Поняття та ознаки принципів судової системи. *Форум права*. 2012. № 3. С. 50–55.
2. Борко А. Л. Щодо системи принципів організації судової системи України. *Митна справа*. 2012. № 6. Ч. 2, кн. 2. С. 450–456.
3. Буратевиц О. І. Органи держави влади України і нормативно правове забезпечення європейської інтеграції. *Наукові праці МАУП*. 2012. Вип. 2 (33). С. 99–104.
4. Городовенко В.В. Проблеми становлення незалежної судової влади в Україні: монографія. Київ, 2007. 224 с.
5. Городовенко В. В. Принципи судової влади: монографія. Х. : Право, 2012. 448 с.
6. Закропивний О. В. Розвиток територіальної організації судів в Україні до судової реформи 1864 р. (історико-правовий аспект). *Адвокат*. 2012. № 6 (141). С. 14–18.
7. Кирилук Р. І. Державна судова адміністрація України як суб'єкт забезпечення діяльності судів : монографія. Київ, 2012. 188 с.
8. Ковалів М.В. та ін. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. Львів, 2016. 386 с.
9. Лапкін А.В. Організація судових та правоохоронних органів України: навч. посіб. у схемах. Вид. 5-ге, змін. і допов. Харків, 2016. 167 с.
10. Москвич Л. М. Судові системи світу: класифікація й загальна характеристика. Проблеми законності. Вип. 96. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. А. П. Гетьман [та ін.], 2008. С. 202–209.
11. Назаров І. В. Принципи побудови судової системи: монографія. Х.: ФІНН, 2009. 144 с.
12. Охотницька Н. В. Поняття і принципи побудови судової системи України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 12–20.
13. Організація судової влади в Україні : навч. посіб. / за ред.: І. Є. Марочкін, Н. В. Сібільова ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 184 с.
14. Ремєскова Ю.О. Судова влада в системі поділу влади: монографія. Харків, 2014. 192 с.
15. Сворак С. Д. Концепт народовладдя в українській національній ідеї: історико-правовий вимір. *Право і безпека*. 2014. № 2 (53). С. 14–18.
16. Сіренко В. Деякі проблеми реформування судової влади в Україні. *Право України*. 2010. № 5. С. 4–13.
17. Стефанюк В. Судова система України та судова реформа. Київ, 2001. 176 с.
18. Удалова Л. Д. Фондова лекція з навчальної дисципліни «Судова влада в Україні». Київ, 2015. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/kkr/lectures/sydova-vl/lekc6-sydova-vl.doc>
19. Чисельність слідчих суддів і працівників апарату, які залучаються до чергування в неробочий час, має визначатися зборами суддів. Такий висновок зробила РСУ у рішенні № 40, текст якого друкує «Закон і Бізнес». URL: https://zib.com.ua/ua/133719-rishennya_rsu_schodo_organizacii_slidchih_suddiv_u_nerobochi.html
20. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: навч. Посібник. Київ: Кондор, 2006. 322 с.
21. Юревич І. В. Єдність судової влади : монографія. Харків, 2014. 264 с.

Тема 3. Сучасні базові міжнародні стандарти побудови судових систем

План

1. Міжнародні стандарти у сфері судоустрою: зміст, класифікація.
2. Базові універсальні міжнародні стандарти побудови системи судових органів; функціонування, ролі і статусу судової влади; гарантій незалежності суддів.
3. Галузеві міжнародні стандарти у сфері судочинства.
4. Міжнародні стандарти, втілені у практиці міжнародних юрисдикційних органів.
5. Гармонізація як універсальний інструмент приведення судової системи України у відповідність із загальноновизнаними міжнародними стандартами.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Визначте підстави класифікації міжнародних стандартів у сфері судоустрою.
2. Складіть блок-схему «Базові універсальні міжнародні стандарти побудови системи судових органів».
3. Охарактеризуйте ключові міжнародні стандарти, втілені у практиці міжнародних юрисдикційних органів
4. Підготуйте реферат на тему: «Гармонізація як універсальний інструмент приведення судової системи України у відповідність із загальноновизнаними міжнародними стандартами».
5. Підготуйте есе на тему: «Галузеві міжнародні стандарти у сфері судочинства».

Література:

1. Бабкова В.С. Міжнародні стандарти як джерела судового права України. Право України. 2015. № 7 С. 136–143; Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Харків : Право, 2018. 528 с.
2. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія. Харків: Право, 2010. С. 54.
3. Висновок № 20(2017) Консультативної ради європейських суддів «Про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону» від 10 листопада 2017 р. URL: <http://www.vru.gov.ua/content/file/>
4. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 756 с. URL: https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/materiali_dlja_sluhachiv/dovidkova/%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6_%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B4%D0%B2_2016.pdf
5. Ключові правові реформи: Як утілено європейські стандарти? / за ред. Р. Куйбіди / Видання Центру політико-правових реформ. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2016. 74 с.
6. Ковальчук В. Б., Панчук І. О. Правосвідомість як фактор утвердження демократичних основ державного та суспільного ладу : монографія. Острог, 2016. 212 с.
7. Конференція єдність судової практики: погляд. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/conference-uniformity-of-judicial-practice-opinions-of-the-european-court-of-human-rights-and-the-supreme-court>
8. Кресіна І.О. Виборність суддів як реалізація принципу народовладдя. *Право України*. 2019. № 10. С. 142–157.
9. Кузьмук В. Міжнародні принципи та стандарти правосуддя. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/mizhnarodni-principi-ta-standarti-pravosuddya.html>

10. Лемак В. В. Соціально-економічні права людини в контексті верховенства права: вітчизняний досвід закріплення та застосування. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1. С. 40–48.
11. Назаров І.В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння. монографія. Харків: Фінн, 2011. 432 с.
12. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.
13. Правова доктрина України: у 5 т. / Ю.П. Витяк, Ю.Г. Барабаш, М.П. Кучерявенко та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Витяка. Харків : Право, 2013. Т. 2: Публічно-правова доктрина України. С. 257.
14. Роль судів у забезпеченні єдності застосування закону. Висновки КРЕС : Всеукраїнська громадська організація «Асоціація правників України». 06.12.2017 р. URL: <https://uba.ua/ukr/news/5374/>
15. Рудик П.А. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері правосуддя та їх вплив на забезпечення єдності судової практики. *Часопис Київського університету права*. 2019 № 4. С. 74–80. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/115-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-216-1-10-20200318.pdf>
16. Саленко О.В. Гармонізація законодавства України про судоустрій і статус суддів із міжнародними стандартами: монографія. Київ: Алерта, 2016. 174 с.
17. Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку: зб. наук. статей за матеріалами І-ї наук. практ. конф. з європ. права (м. Харків, 24 квітн. 2018 р.) / редкол.: А.П. Гетьман, І.В. Яковюк та ін. Харків, Право, 2018. 450 с.
18. Утвердження європейської моделі судочинства і верховенства права – пріоритети судової реформи та відновлення суспільної довіри до судів в Україні : інтерв'ю учасників форуму журналу «Право України» / В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко, Н.С. Кузнецова, О.Д. Святоцький та ін. *Право України*. 2014. № 11. С. 74–135.
19. Шемшученко Ю.С. Судова реформа в Україні у світлі європейського досвіду: конституційний аспект. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. С. 47–59.
20. Яковюк І.В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Харків : Право, 2013. 760 с.

Тема 4. Суддя – носій судової влади: гарантії незалежності, вимоги до призначення, звільнення, відповідальність, суддівська етика:

План

1. Правовий статус судді. Специфіка організаційно-правових основ забезпечення роботи судді.
2. Порядок призначення суддів і підстави звільнення їх з посади.
3. Присяжні як суб'єкти здійснення правосуддя, особливості їх діяльності.
4. Підстави притягнення до юридичної відповідальності судді.
5. Морально-правові засади суддівської професії. Основи суддівської етики.
6. Особливості формування внутрішнього переконання судді. Суддівські професійно-правові проблеми.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Визначте поняття «правовий статус судді».
2. Що включає в себе поняття «організаційно-правові основи забезпечення роботи судді»?
3. Складіть блок-схему «Порядок призначення суддів і підстави звільнення їх з посади».
4. Складіть порівняльну таблицю «Підстави притягнення до юридичної відповідальності судді за законодавством України та зарубіжних країн» (за вибором студента).

5. Охарактеризуйте ключові морально-правові засади суддівської професії, етики судді.
6. Підготуйте реферат на тему: «Особливості формування внутрішнього переконання судді».
7. Підготуйте есе на тему: «Присяжні як суб'єкти здійснення правосуддя, особливості їх діяльності».
8. Вирішіть задачі:

Задача 1

Під час судового провадження по звинуваченню Н. та інших у скоєнні навмисного вбивства з хуліганських спонукань, враховуючи велику небезпеку злочину, у складі суду брали участь три професійних судді та два присяжні.

Чи відповідає закону склад суду, який розглянув справу?

Задача 2

Учні 9-го класу Г. (15 років) та Б. (16 років) за попередньою змовою вкрали зі шкільного кабінету комп'ютер, а також два пальта учнів, які зберігалися у гардеробі.

За клопотанням адміністрації школи судове засідання відбулося в актовому залі школи, де навчались Г. і Б. На процесі були присутні вчителі, батьківський актив та учні.

Чи відповідають дії суду принципам судової влади?

Задача 3

Обвинувачений О. у скоєнні посадового злочину К. заявив у суді клопотання про виклик перекладача, вказавши, що судочинство ведеться українською мовою та усі свідки по справі розмовляють українською мовою, а він її розуміє погано.

Порадившись, місцевий суд виніс ухвалу про відмову у задоволенні клопотання, мотивуючи своє рішення тим, що обвинувачений володіє російською мовою, яка є його рідною мовою, і тому, у зв'язку зі значною схожістю російської та української мов, необхідності у перекладачеві немає. Головуючий при цьому роз'яснив К., що якщо окремі слова для нього будуть незрозумілі, то їх йому перекладе один з суддів або секретар судового засідання.

Чи відповідають дії суду принципам судової влади?

Задача 4

Суддя апеляційного суду внаслідок автомобільної аварії втратив 90 відсотків зору, однак, незважаючи на наявність необхідного стажу, заяву про вихід у відставку не подавав, аргументуючи свою позицію тим, що справи у апеляційному суді завжди розглядаються колегіально, і він у ході судового розгляду може звернутися за необхідності за допомогою до інших суддів, які будуть спільно з ним в одній колегії слухати справу.

Чи відповідає позиція судді вимогам закону?

Задача 5

До голови місцевого суду зі скаргою на суддю М. звернулися потерпілий С. та його представник адвокат Н. Вони скаржилися, що незважаючи на їх клопотання на ознайомлення з протоколом судового засідання, заявлене у передбачений законом триденний строк, а ні після завершення 7 діб, що надані законом для виготовлення протоколу, а ні протягом трьох діб, що даються законом для ознайомлення з ним, їм не була надана можливість реалізації їх права. Лише за дві доби до завершення 30-денного строку на апеляційне оскарження вони отримали змогу ознайомитись з протоколом судового засідання, що унеможливило виконання усіх вимог до апеляційної скарги.

Оскільки скарги такого змісту на суддю М. голова суду отримував неодноразово, та враховуючи, що згідно з процесуальним законом протокол судового засідання у суді першої інстанції веде секретар судового засідання і підписують головуючий та вказаний секретар, він вирішив притягнути до дисциплінарної відповідальності обох.

Судді М. він оголосив зауваження, а секретареві судового засідання – догану, про що видав відповідний наказ.

Хто має право накладати дисциплінарні стягнення на секретаря судового засідання? Чому? Який вид повноважень здійснював голова місцевого суду?

Література:

1. Вон Девід Майкл. Професійні якості судді: міжнародний досвід та його застосування. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/cln_2014_1_16.pdf
2. Денисенко Л., Сироїд О., Шаповалова О. Бути суддею. Київ, 2015. 216 с.
3. Єгорова В. С. Конституційно-правовий статус суддів загальної юрисдикції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 17 с.
4. Карпечкін П. Ф. Правові та етичні гарантії забезпечення незалежності суддів судів загальної юрисдикції в Україні. Етичні та правові проблеми забезпечення незалежності суддів: матеріали міжнар. наук.-практ. семінару, 30–31 берез. 2005 р. Харків, 2006. С. 88–97.
5. Кулібаба А. Поняття доброчесності як ключовий критерій у процесі добору на посаду судді. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 212–217.
6. Кушніренко О. Г. Окрема думка судді Конституційного Суду України як невід’ємна частина судового рішення. URL: <http://intkonf.org/kushnirenko-og-slinkotm-okrema-dumka-suddi-konstitutsiyogo-sudu-ukrayiniyak-nevidemna-chastina-sudovogo-rishennya/>
7. Меліхова Ю. Суд і суддя в історичній реальності (від Київської Русі до сьогодення). URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7481/1/Melixova_217.pdf
8. Моніторинг стану незалежності суддів в Україні / Центр суддів. студій ; за ред. А. Г. Алексєєва. Київ, 2014. 88 с.
9. Москвич Л. М., Подкопаєв С. В., Прилуцький С. В. Статус судді: питання теорії та практики : монографія. Харків, 2004. 360 с.
10. Москвич Л. Організаційно-правові проблеми статусу суддів : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 244 с.
11. Результати національних опитувань правників, працівників апарату суду та присяжних в 2019 році. USAID. Програма реформування сектору юстиції «Нове правосуддя». URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/USAID_UKR.pdf
12. Рогатинська Н. З. Слідчий суддя: постановка та дослідження проблеми в Україні. *Право і суспільство*. 2014. № 1.2. С. 288–291.
13. Скаврон Б. М. Суддя без мантиї. URL: <http://gk-press.if.ua/x5735/>
14. Степанова Т. В., Найфлейш В. Д. Окрема думка судді як складова суддівського угляду в господарському судочинстві : монографія. Одеса, 2015. 196 с.
15. Суддя Верховного суду США С. О’Коннор: «Мене не можна було звільнити чи позбавити пільг». URL: https://dt.ua/LAW/suddya_verhovnogo_sudu_ssha_sandra_dey_okonnor_mene_ne_mozhna_bulo_zvilniti_chi_pozbaviti_pilg.html
16. Федорович В. Загальнотеоретичні підходи до визначення недоброчесної поведінки судді в системі загальнодержавних заходів протидії корупції. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2015. № 6. С. 14–17.
17. Чому запровадження спеціалізації може призвести до конфлікту. URL: http://zib.com.ua/ua/128138-chomu_zaprovadzhennya_spezializacii_suddiv_mozhe_prizvesti_d.html
18. Шевчук С. Окрема думка є ознакою демократизації системи. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/s-shevchuk-okrema-dumka-ye-oznakoju-demokratyzaciyi-systemy>
19. Щодо питань організації слідчих суддів у неробочий час. URL: https://zib.com.ua/ua/133719-rishennya_rsu_schodo_organizacii_slidchih_suddiv_u_nerobochi.html

Тема 5. Міжнародне кримінальне правосуддя: правові виклики сучасності

План

1. Міжнародний суд ООН.
2. Досвід формування та діяльності військових трибуналів ad hoc: Нюрнберг, Токіо, Югославія, Руанда.
3. Міжнародний кримінальний суд (МКС): склад, порядок обрання суддів, компетенція МКС, Президія, судові палати, Канцелярія прокурора.
4. Юрисдикція МКС: злочини геноциду; злочини проти людяності; військові злочини; злочини агресії.
5. Порядок прийняття рішення Міжнародним кримінальним судом та їх виконання.
6. Досвід діяльності МКС: ситуація в Уганді; ситуація у Демократичній республіці Конго; ситуація в Судані.
7. Римський Статут і Україна.
8. Міжнародний комерційний арбітраж: компетенція, арбітражна угода. Процедура розгляду справ у міжнародному комерційному арбітражі. Стадії арбітражного провадження. Визнання арбітражних рішень.
9. Міжнародний трибунал ООН з морського права. Міжнародний інвестиційний арбітраж.
10. Європейський суд з прав людини: історія створення, склад та структура; підстави та порядок звернення. Зміст заяви.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Охарактеризуйте вихідні положення діяльності Міжнародного суду ООН.
2. Складіть блок-схему «Досвід формування та діяльності військових трибуналів ad hoc: Нюрнберг, Токіо, Югославія, Руанда».
3. Перегляньте фільм «Нюрнберзький процес», 1946 року.
4. Складіть блок-схему «Міжнародний кримінальний суд: склад, порядок обрання суддів, компетенція».
5. Підготуйте реферат на тему: «Юрисдикція МКС: злочини геноциду; злочини проти людяності; військові злочини; злочини агресії».
6. Чи корисний досвід діяльності МКС: ситуація в Уганді; ситуація у Демократичній республіці Конго; ситуація в Судані для України в питанні створення трибуналів проти військового керівництва РФ?
7. Римський Статут і Україна: випишіть 5 прикладів, необхідності його ратифікації.

Література:

1. Боброва Ю.Ю., Бобров Ю.О. Притягнення російської федерації до відповідальності за воєнні злочини: правові проблеми та шляхи їх вирішення. *Держава та регіони*. 2023. № 1 (79). С. 185–190.
2. Боброва Ю.Ю., Бобров Ю.О. Притягнення російської федерації до відповідальності за воєнні злочини: правові проблеми та шляхи їх вирішення. *Держава та регіони*. 2023. № 1 (79). С. 185–190.
3. Боброва Ю.Ю. До питання необхідності імплементації норм міжнародного гуманітарного права в національне законодавство. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень* : матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Хмельницький, 27 січня 2023 року). Хмельницький, 2023. С. 143–145.

4. Боброва Ю.Ю. Проблемні питання процесуально-правового механізму документування воєнних злочинів в Україні: реалії та перспективи. *Безпековий сектор держави: вітчизняний досвід та кращі міжнародні практики* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 5 грудня – 15 січня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 20–23.

5. Боброва Ю.Ю. Право війни – актуальна правова парадигма, зумовлена сучасними викликами. *Recent advances in global science* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Вільнюс, Литва, 6–8 березня 2023 року). Вільнюс, Литва, 2023. С. 287–290.

6. Боброва Ю.Ю. Криза діяльності міжнародних безпекових організацій крізь призму сучасних викликів. Матеріали 77-ої підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 20–24 лютого 2023). Ужгород, 2023. С. 114–116.

7. Буроменський М. В. Деякі судження про поняття міжнародного кримінального права. *Вісник Академії правових наук України: зб. наукових пр.* № 2 (33). 3 (34). С. 359.

8. Polishchuk O., Bobrova Yu., Bobrov Yu. The formation of a safety ecosystem in the context of ensuring the national homeland security. *International Journal of Safety and Security Engineering*. Vol. 11. № 6. P. 683–689.

9. Попко В.В. Органи міжнародного кримінального правосуддя: множинність інституційних моделей. *Часопис Київського університету права*. 2021. №1. С. 304–311.

10. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. із змінами. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_588

11. Теорія та практика міжнародного кримінального права: підручник / Зелінська Н.А., Андрейченко С.С., Дрьоміна, Волок Н.В., Коваль Д.О.; за ред. проф. Зелінської Н.А. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.

12. Офіційний вебсайт Міжнародного кримінального суду. URL: www.icc-cri.int

13. Касинюк О.В. Еволюція ідеї створення міжнародного кримінального суду // *Проблеми розвитку юридичної науки у новому столітті*: Тези наук. доп. та повід. учасників наук. конф. молодих учених. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2003. С. 56–58.

14. Романов Р. Міжнародний кримінальний суд: проект, що готувався більше 80 років, починає діяти. *Критика-Коментарі*. 2002. 31 липня.

15. Столярський О. Генезис концепції міжнародного кримінального права. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2012. Випуск 30. С. 175–179.

16. Україна і Міжнародний кримінальний суд: двадцять складних питань і простих відповідей. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/ukrayina-i-mizhnarodniy-kriminalniy-sud-dvadcyat-skladnih-pitan-i-prostih-vidpovidey.html>

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Характерні риси системи органів правосуддя у країнах романо-германської правової сім'ї (на прикладі Франції, Німеччини, Австрії) Ч. 1

План

1. Структура судової системи Франції. Загальна характеристика системи загальних судів Франції. Апеляційні суди: палати у кримінальних справах; палати у цивільних справах. Касаційний суд.

2. Французькі суди присяжних. Спеціалізовані суди (трибунали) Франції: у справах неповнолітніх; торговельні трибунали; поліцейські трибунали; виправні трибунали; військові, адміністративні трибунали.

3. Конфліктні ради (прюдомів) у Франції. Високий суд правосуддя. Адміністративний трибунал. Статус французьких суддів.

4. Структура судової системи Німеччини. Загальна характеристика системи загальних судів. Верховний федеральний суд Німеччини.

5. Німецькі Вищі суди земель. Дільничні суди. Суди у справах неповнолітніх. Суди у трудових спорах. Судів з соціальних питань. система фінансових судів Федеральний адміністративний суд. Федеральний конституційний суд Німеччини.

6. Адміністративні суди Німеччини. Вищі адміністративні суди. Федеральний адміністративний суд. Фінансові суди. Федеральний фінансовий суд. Вищі суди по трудових справах. Федеральний суд з трудових справ. Вищий земельний суд з соціальних питань. Федеральний суд з соціальних питань. Федеральний конституційний суд. Федеральний патентний суд. Структура та повноваження. Об'єднаний сенат вищих федеральних судів. Статус суддів.

6. Засади конституційної юстиції Австрії. Конституційний суд. Адміністративний суд. Верховний суд. Вищий суд землі. Суди землі (округу). Статус суддів.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Франції».
2. Визначте повноваження загальних судів Франції, апеляційних судів та касаційного суду.
2. Підготуйте есе на тему: «Суд присяжних у Франції».
3. Підготуйте реферат на тему: «Спеціалізовані суди (трибунали) Франції».
4. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів Франції та України».
5. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Німеччини».
6. Визначте повноваження загальних судів Німеччини, Верховного федерального суду Німеччини, німецьких Вищих судів земель.
7. Підготуйте есе на тему: «Федеральний конституційний суд Німеччини».
8. Підготуйте реферат на тему: «Адміністративні суди Німеччини».
9. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Австрії».
10. Визначте повноваження Адміністративного, Верховного, Вищого судів Австрії.
11. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів Австрії та України».

Література:

1. Алімов К.О. Зарубіжний досвід цивільного процесу Німеччини та Франції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 66–68
2. Ворошило М. І. Судоустрій та судочинство Австрії. URL: <https://yvu.com.ua/sudoustrij-ta-sudochynstvo-avstriyi/>
3. Дзіковський М.Р. Судова система Австрії за Конституцією 1867 року. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 60–64.
4. Жбадинська Ю.Р. Органи Конституційної юрисдикції у правових системах західної традиції права. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2315/vnulpurn201481023.pdf>
5. Ірклієнко А.І. Конституційний Суд Австрії: історія та сучасність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 58–61.
6. Левенець Б.Б. Моделі судового правозастосування України та Франції: порівняльно-правове дослідження. *Право і суспільство*. 2019. № 6. С. 51–56.

7. Молдован В.В., Молдован А.В. Судоустрій. Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція, Судові органи ООН: навчальний посібник для студ. ВНЗ. Київ, 2013. 363 с.
8. Німецький досвід організації судової влади: порівняльно-правовий аналіз. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=343%3A091012-17&catid=52%3A6-1012&Itemid=64&lang=ru
9. Про спеціалізацію та децентралізацію судової системи у Німеччині. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/evropeyskiy-dosvid.html>
10. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / Л.А. Пустовойт ; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка. Київ : НАДУ, 2010. 56 с.
11. Судова система Франції та її особливості. URL: <http://fas-ust.com/pres-tsentr/sudova-sistema-frantsii-ta-ii-osoblivosti.html>
12. Судоустрій та судочинство Австрії. URL: <https://yvu.com.ua/sudoustrij-ta-sudochynstvo-avstriyi/>
13. Судоустрій та судочинство Австрії. URL: <https://storinka.at/korysna-informatsiya/pravovi-pytannya/sudoustrij-ta-sudochynstvo-avstriyi/>
14. Судові органи Німеччини. URL: <https://uahistory.co/book/history-of-state-the-rights-of-foreign-countries/119.php>
15. Томас Дж. Б. Суддівська етика в Австралії = Thomas J. B. Judicial Ethics in Australia. Sydney, 1988. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/komentari%20bangalorski.pdf>
16. Шишкін О. Н. Федеральний суд Німеччини з трудових спорів. *Охорона праці*. 1996. № 10. С. 10–23.
17. Цахло М. Судова система ФРН. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1440>.
18. Черепій П.М. Кримінальне судочинство Федеративної Республіки Німеччини та його структура. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/7-20-13.pdf>
19. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Порівняльне право Європи. Основи порівняльного правознавства: Європейські традиції. Видання друге, доповнене. Харків : «Одіссей», 2006. 624 с.
20. Шостко О.Ю. Аналіз ефективної діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організованій злочинності в окремих європейських країнах. *Проблеми законності*. 2009. № 1. С. 176–185.

Тема 7. Правосуддя у країнах романо-германської правової сім'ї (на прикладі Італії, Іспанії, Португалії, Швейцарії) Ч. 2 (4 год)

План

1. Судова система Італії. Суди загальної юрисдикції (магістратура): мирові судді, претори, трибунали, апеляційні та касаційні суди, суд присяжних.
2. Конституційний суд Італії. Статус суддів. Судова система Ватикану.
3. Судова система Іспанії. Суди загальної юрисдикції: муніципальні суди; суди першої інстанції округів; провінційні суди.
4. Високі суди автономних співтовариств Іспанії; Національний високий суд; Високий суд; Верховний Суд (палати: по цивільним справам; по кримінальних справах; по адміністративних справах; по трудових справах; по соціальних справах; у військових злочинах).
5. Судова система Швейцарії. Федеральні суди. Федеральний суд Швейцарії. Федеральний суд з кримінальних справ. Федеральний суд з адміністративних справ. Федеральний патентний суд. Кантональні суди.

6. Вищі (кантональні суди) Швейцарії. Суди першої інстанції. Суд з трудових спорів. Суд у справах неповнолітніх. Кримінальний кантональний суд. Окружні суди. Спеціалізовані недержавні суди.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Італії».
2. Визначте повноваження судів загальної юрисдикції Італії, апеляційних та касаційних судів, судів присяжних.
3. Підготуйте есе на тему: «Судова система Ватикану».
4. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів Італії та України».
5. Підготуйте блок-схему «Структура судової Іспанії».
6. Визначте повноваження судів загальної юрисдикції Іспанії, апеляційних та касаційних судів.
7. Підготуйте есе на тему: «Національний високий суд Іспанії».
8. Підготуйте реферат на тему: «Верховний Суд Іспанії».
9. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Швейцарії».
10. Визначте повноваження судів загальної юрисдикції Іспанії, апеляційних та касаційних судів Швейцарії.
11. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів Швейцарії та України».

Література:

1. Жукова Т.С. Європейське право: особливості правової системи Італії. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18376/07-Zhukova.pdf?sequence=1>
2. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с.
3. Лісна І.С. Зарубіжний досвід функціонування судових систем та можливість його використання під час проведення судової реформи в Україні. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2018. № 1 (35). С. 124–131.
4. Машталір Х. В. Судова система Італійської Республіки: політико-правовий аналіз. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Випуск 2(11). С. 30–33.
5. Класифікація судових систем європейських держав. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7480/1/Nazarov_198.pdf
6. Особливості судової влади Португалії. URL: <https://moyaosvita.com.ua/geografija/osoblivosti-sudovo%D1%97-vladi-portugali%D1%97/>
7. Соловійов А. А. Коротка характеристика судової системи Королівства Іспанії. URL: http://www.urvak.ru/upload/issue_files/7644/%D0%9F%D0%A0_2016_06_01_01%20%D0%A8%D0%91%20%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%8C%D0%B5%D0%B2.pdf
8. Система державного управління Італійської Республіки : досвід для України / уклад. : Ю.В. Ковбасюк, С.В. Загороднюк, Л. В. Примаченко. К. : НАДУ, 2012. 48 с.
9. Співвідношення англо-американської та романо-германської судових систем: компаративний аналіз. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9767/%D0%A8%D0%B0%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Тема 8. Ключові тенденції судових систем у країнах англо-американської правової сім'ї (на прикладі Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади)

План

1. Федеральна система судів США і судова система штатів.
2. Верховний Суд США, апеляційні суди, окружні суди.
3. Спеціальні суди США: митний, податковий, військовий, за претензіями до уряду тощо. Статус суддів.
4. Основи судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди.
5. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії.
6. Суд Палати лордів Великої Британії. Суди спеціальної юрисдикції (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин). Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Військові суди.
7. Верховний Суд Великої Британії: порядок, формування, структура, юрисдикція. Статус суддів. Суд присяжних.
8. Судова система Канади. Верховний суд, Федеральний суд Канади, суди графств, податковий суд, суди провінцій, військові суди, суд присяжних, суди у справах неповнолітніх, сімейні суди, адміністративні трибунали. Статус суддів.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Підготуйте блок-схему «Федеральна система судів США і судова система штатів».
2. Визначте повноваження Верховного Суду США, апеляційних судів, окружних судів.
3. Підготуйте есе на тему: «Спеціальні суди США».
4. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів США та України».
5. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Великої Британії».
6. Підготуйте порівняльну таблицю: «Система судів Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії».
7. Визначте повноваження Суду Палати лордів Великої Британії, судів спеціальної юрисдикції (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин).
8. Підготуйте есе на тему: «Військові суди Великої Британії».
8. Підготуйте реферат на тему: «Верховний Суд Великої Британії».
9. Підготуйте блок-схему «Структура судової системи Канади».
10. Визначте повноваження судів загальної юрисдикції Канади, апеляційних та касаційних судів.
11. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів Канади та України».

Література:

1. Англійська система правосуддя. Фонд Європейського права лорда Слінна. 31 р. URL: <https://slynn-foundation.org/wp-content/uploads/2014/07/The-English-systemof-justice-Ukrainian-judiciary-seminars-Ukrainianversion.pdf>
2. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі. К.: Юстиніан, 2006. 272 с.
3. Вон Девід М. Судова система США і верховенство права. URL: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/FAIR_US_Judiciary_UKR.pdf

4. Єгорова В.С. Деякий порівняльний досвід формування суддівського корпусу України і зарубіжних країн. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право* : збірник наукових праць. 2010. № 2 (6). С. 108–113. .
5. Каррі Д. П. Конституція Сполучених Штатів Америки: посібник для всіх / Д.П. Каррі; перекл. з англ. О. М. Мокровольського. К.: Веселка, 1993. 290 с.
6. Коваленко А.О. Особливості побудови та функціонування судової системи Сполучених Штатів Америки. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/y5Gw2IPy7ZW5FUJiecUtAVm515F5C0-P.pdf>
7. Коломоець Т.О. Судова система Великої Британії та її реформування у зв'язку із членством у Європейському Союзі. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/11may2015/16.pdf>
8. Кравчук М.В. Правова система США. Київ : Дора-Друк, 2004. 144 с
7. Куйбіда Р. Добір суддів: призначення чи вибори? *Юридичний вісник України*. 2006. № 30. С. 14–19.
9. Ллувеллін К. Л. Система прецедентного права Америки. Чикаго: University of Chicago, 1989. 153 с.
10. Мідор Д. Д. Суди в Сполучених Штатах. Міннесота: Вест Паблішінг Ко, 1991. 85 с.
11. Назаров І. В. Судова система Великої Британії та її реформування у зв'язку із членством у Європейському Союзі. Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. Харків, 2011. Вип. 115. С. 179–187.
12. Нестерчук Л.П., Біденко О.В. Система федеральних судів США та ефективність здійснення правосуддя. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 62. С. 138–151.
13. Погребник О. Навколо англійської судової системи: короткий огляд. *Юридична газета*. 2018. № 4–5. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravoinvesticiyi/navkolo-angliyskoyi-sudovoyi-sistemikоротkiy-oglyad.html>
14. Поліщук М. Г. Система судів США та можливість використання окремих її положень у діяльності судів України. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 43. С. 110–113.
15. Ригіна О. М. Верховний суд США: становлення, особливості компетенції та роль у формуванні конституційного ладу держави (1787 – кінець ХХ ст.): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Л., 2009. 16 с.
16. Співвідношення англо-американської та романо-германської судових систем: компаративний аналіз. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9767/%D0%A8%D0%B0%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
17. Суховій М. М. Особливості добору кандидатів на посаду судді за законодавством окремих зарубіжних країнах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 345–349.
- 18.Токвіль А. Про демократію в Америці. Київ, 1999. 590 с.
19. Черняк Є. В. Конституційна юстиція Сполучених Штатів Америки: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2005. 20 с.

Тема 9. Конституційна юрисдикція зарубіжних країн: досвід для України

План

1. Становлення та суть конституційної юрисдикції.
2. Види і способи організації конституційної юрисдикції зарубіжних країн.
3. Компетенція органів конституційної юрисдикції.
4. Правовий статус судді органу конституційної юрисдикції (призначення, звільнення, відповідальність): міжнародний огляд.
4. Порядок розгляду та вирішення справ в органах конституційної юрисдикції.

5. Урахування зарубіжного досвіду у національному конституційному судочинстві.

6. Статус, склад, засади та організація діяльності Конституційного Суду України. Повноваження Конституційного Суду України. Вимоги до судді Конституційного Суду України. Форми звернення до Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Підготуйте блок-схему «Види і способи організації конституційної юрисдикції зарубіжних країн».

2. Підготуйте есе на тему: «Порядок розгляду та вирішення справ в органах конституційної юрисдикції зарубіжних країн» (країни на вибір студента).

3. Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус суддів органу конституційної юрисдикції: міжнародний огляд» (країни на вибір студента).

4. Випишіть 5 прикладів позитивного зарубіжного досвіду відправлення конституційного судочинства, які потрібно, на Ваш погляд, імплементувати у національну правову систему.

5. Виконайте тести:

1. Суддя Конституційного Суду України призначається

А) на 10 років

Б) на 9 років, без права бути призначеним на другий строк

В) на 10 років і може бути призначений не більше двох разів підряд

Г) на 10 років і може бути призначений не більше трьох разів підряд.

2. Єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні є

А) Конституційний Суд України

Б) Верховний Суд

В) Апеляційний суд України

Г) Надзвичайний Суд України.

3. Найвищим органом у системі судів загальної юрисдикції є

А) Конституційний Суд України

Б) Верховний Суд

В) Апеляційні суди

Г) Верховний Суд України

6. Вирішіть задачі:

Задача 1

За Конституцією України КСУ складається з 18 суддів. Верховна Рада України призначила 6 суддів, Президент України призначив 6 суддів, а у зв'язку із затримкою зі скликанням з'їзду суддів 6 посад суддів залишилися вакантними. З метою забезпечення функціонування КСУ Президент видав Указ про тимчасове призначення на вакантні місця ще 6 суддів до їх затвердження на з'їзді суддів України.

Дайте правову оцінку формуванню складу КСУ.

Задача 2

Під час судового розгляду за позовом щодо необґрунтованої відмови Центральної виборчої комісії у реєстрації громадянина України О. кандидатом у народні депутати України, його адвокат під час викладення своєї позиції послався на деякі положення Рішення

Конституційного Суду України від 26.02.1998 № 1-рп/98 у справі про вибори народних депутатів України. Утім суддя не прийняв наведенні аргументи, оскільки адвокат використав положення Рішення Конституційного Суду України, котре було ухвалено щодо закону, який втратив чинність. Це у свою чергу, на думку судді, нівелює й юридичну силу Рішення Конституційного Суду України.

Наскільки обґрунтованою є відмова судді у цьому разі.

Задача 3

На адресу Конституційного Суду України надійшла конституційна скарга О., в якій він просив Конституційний Суд України вирішити питання про відповідність Конституції України (конституційність) положення ч. 3 ст. 334 Цивільного кодексу України, вважаючи, що застосована в остаточному судовому рішенні вказана норма суперечить Конституції України; визнати, що застосування норми ч. 3 ст. 334 Цивільного кодексу України до земельних правовідносин є неконституційним; винести відповідне рішення.

Листом за підписом керівника Секретаріату Конституційного Суду України подану О. конституційну скаргу повернуто як неприйнятну з посиланням на те, що порушені у ній питання не можуть бути об'єктом конституційної скарги, оскільки фактично в ній йдеться про перевірку на відповідність Конституції України актів суду, а не закону, на що Конституційний Суд України не уповноважений.

О. звернувся до адміністративного суду з позовом до Конституційного Суду України, керівника Секретаріату Конституційного Суду України, в якому просив визнати протиправною відмову Конституційного Суду України у прийнятті його конституційної скарги; визнати відсутність компетенції керівника Секретаріату Конституційного Суду України здійснювати розгляд конституційної скарги по суті та виносити рішення щодо прийнятності конституційної скарги, а також щодо належності до повноважень Конституційного Суду України розглядати конституційну скаргу позивача; зобов'язати керівника Секретаріату Конституційного Суду України спрямувати подану ним конституційну скаргу на розгляд суддям (судді) Конституційного Суду України з метою вирішення питання щодо відкриття провадження у справі за цією скаргою.

Яке рішення у справі за позовом О. має постановити адміністративний суд.

Задача 4

Велика палата Конституційного Суду України за результатами розгляду справи за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу) (реєстр. № 1015) вимогам статей 157 і 158 Конституції України, визнала його таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Водночас Велика палата Конституційного Суду України у резолютивній частині Висновку від 13.11.2019 № 5-в/2019 зробила певні застереження щодо законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України.

Представник Верховної Ради України у Конституційному Суду України публічно заявив, що орган конституційної юрисдикції вийшов за межі наданих повноважень. Відповідно, застереження Конституційного Суду України не є для Верховної Ради України обов'язковими.

Визначте власне ставлення до позиції Представника Верховної Ради України у Конституційному Суду України.

Література:

1. Бичков І.Г. Кельзенівська модель конституційної юрисдикції як теоретична основа європейської системи конституційного правосуддя. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 131–136. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/271/256>.

2. Бориславська О. М. Парламентаризм в умовах європейської моделі конституціоналізму: доктринальні основи та сучасні виклики. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 51–58.
3. Буханевич О.М., Івановська А.М. Конституційний контроль як вид державного контролю: змістовно-функціональна характеристика. *Публічне право*. 2019. № 4 (36). С. 9–18. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/36/pdf/pp-2019-36-01.pdf>.
4. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. Тернопіль: Астон, 2003. 432 с.
5. Гураль П. Ф., Панкевич О. З. Інститут конституційно-правового статусу особи у зарубіжних країнах. Частина 1: Громадянство у зарубіжних країнах: навчально-методичні матеріали. Львів: Львівський юридичний інститут МВС України, 2005. 96 с.
6. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: монографія. Х.: Право, 2013. 424 с.
7. Довгань Г. Межі дії принципу верховенства права ЄС щодо конституції: *Acquis Constitutionnel Конституційного Трибуналу Польщі. Проблеми законності*. 2017. № 138. С. 202–209.
8. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС: Порівняльний аналіз / пер. з фр. В. Ховхуна. К.: Основи, 1996. 420 с.
9. Кельман М. С. Підсумкові акти конституційної юрисдикції зарубіжних країн: їх юридична природа. *Право України*. 2000. № 10. С. 124–127.
10. Комарова Т. В. Організація судової системи Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25. № 1. С. 79–96.
11. Комарова Т. Формування суддівського корпусу в ЄС: останні тенденції. *Проблеми законності*. 2018. № 141. С. 201–213.
12. Лотюк О.С. Конституційний контроль у зарубіжних країнах. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2008. № 5. С. 55–58. URL: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2008_5/8.PDF.
13. Практика органів конституційної юрисдикції зарубіжних країн. URL: <https://ccu.gov.ua/library/3270>
14. Пілюк С.В. Сучасні моделі конституційного контролю. *Форум права*. 2012. № 3. С. 550–557. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_96.pdf.
15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-19>.
16. Савчин М.В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
17. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 464 с.
18. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: монографія. К.: Салком; Юрінком Інтер, 2005. 560 с.
19. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб. Кн. 1. К.: Юрінком Інтер, 2001. 320 с.
20. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб. Кн. 2. К.: Юрінком Інтер, 2001. 336 с.
21. Черняк Є.В. Конституційна юстиція Сполучених Штатів Америки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н. : 12.00.02. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2005. 20 с.
22. Шевчук С. Щодо обов'язковості рішень Конституційного Суду України у контексті доктрини судового прецеденту. *Право України*. 2000. № 2. С. 46.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Написання реферату є необхідною складовою навчального процесу, яка дає змогу студентів проявити свої творчі здібності в сфері проведення самостійних досліджень з теоретичних і практичних проблем трудового права. Метою написання реферату є організація науково-дослідницької роботи студентів з врахуванням певних вимог, а саме:

а) системно і творчо, коректно і критично осмислювати існуючі погляди науковців на окремі теоретичні і практичні проблеми гендерної рівності;

б) самостійно знаходити шляхи вирішення проблем міжнародного захисту гендерних прав, виходячи із сучасного стану законодавства та практики його застосування;

в) системно і комплексно аналізувати правові норми, що регулюють відносини у сфері забезпечення та реалізації гендерної рівності;

г) робота повинна носити творчий характер і відображати додержання етичних норм проведення наукових досліджень, тобто бути забезпеченою науковим апаратом (посилання, наведення цитат, вказівки на джерела, які використовувалися у роботі таблиць, схем, статистичних даних тощо);

д) робота повинна бути оформленою у відповідності до визначених вимог, своєчасно здана на кафедрі науковому керівникові.

Реферат виконується у відповідності із запропонованою тематикою. Студент може запропонувати свій варіант теми реферату, що погоджується з викладачем.

Після вивчення необхідної літератури, підбору матеріалів законодавства й судової практики студент складає план роботи. Запропонований план роботи є орієнтовним, студент може запропонувати свій варіант плану. При цьому слід звернути увагу на дві обставини: по-перше, запропонований студентом план повинен забезпечити повне розкриття обраної теми; по-друге, план не може бути надто детальним і включення до нього додаткових питань не повинне призвести до надмірного збільшення обсягу роботи або відхилення від її теми.

Реферат повинен включати:

- назву та зміст роботи;
- вступ, в якому визначається актуальність проблеми, мета та завдання дослідження;
- основну частину, в якій висвітлюються основні проблеми та ступінь їхнього дослідження у доктрині трудового права, аналіз судової практики;
- висновки, в яких визначаються основні підсумки дослідження;
- список використаних джерел.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Що є предметом та об'єктом навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право»?
2. Як співвідносить навчальна дисципліна «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими дисциплінами у підготовці юристів?
3. У чому зміст судового права?
4. Які характеристики судової влади?
5. Судова система: розуміння поняття. Види судових органів.
6. За яким критерієм класифікуються судові системи зарубіжних країн?
7. Яка роль судового прецеденту як джерела судового права?
8. Які завдання суду та засади організації судової влади в Україні?
9. Склад суду та його визначення в Україні?
10. Система судоустрою України.
11. Який порядок утворення і ліквідації суду.
12. Види і склад місцевих судів України.
13. Види і склад апеляційних судів.
14. Повноваження, склад та структура Верховного Суду. Порядок обрання Голови Верховного Суду. Пленум Верховного Суду.
15. Яким є статус українського судді? Які вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок добору та призначення на посаду судді. Суддівське дос'є.
16. Статус та вимоги до присяжного.
17. Статус, повноваження та склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
18. Статус, структура та завдання Національної школи суддів України. Завдання та організаційні форми суддівського самоврядування.
19. Підстави дисциплінарної відповідальності судді: види стягнень. Загальні умови та підстави звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.
20. Статус та повноваження Державної судової адміністрації України. Служба судових розпорядників.
21. Якими є міжнародні стандарти у сфері судоустрою? Їх класифікація.
22. Базові універсальні міжнародні стандарти побудови системи судових органів?
22. Що таке галузеві міжнародні стандарти у сфері судочинства? Де вони відображені?
23. Якими є міжнародні стандарти, втілені у практиці міжнародних юрисдикційних органів?

24. Гармонізація як універсальний інструмент приведення судової системи України у відповідність із загальновизнаними міжнародними стандартами.

25. Якими є міжнародні гарантії незалежності судді? Міжнародні вимоги до призначення, звільнення, відповідальність, суддівська етика.

26. Міжнародно-правовий статус судді. Специфіка міжнародних організаційно-правових основ забезпечення роботи судді. Порядок призначення суддів і підстави звільнення їх з посади. Суддівські професійно-правові проблеми.

27. Присяжні як суб'єкти здійснення правосуддя, особливості їх діяльності у різних країнах світу.

28. Міжнародний аспект притягнення до юридичної відповідальності суддів.

28. Міжнародні морально-правові засади суддівської професії. Основи суддівської етики. Особливості формування внутрішнього переконання судді.

29. Міжнародний суд ООН.

30. Досвід формування та діяльності військових трибуналів *ad hoc*: Нюрнберг, Токіо, Югославія, Руанда.

31. Міжнародний кримінальний суд (МКС): склад, порядок обрання суддів, компетенція МКС, Президія, судові палати, Канцелярія прокурора.

32. Юрисдикція МКС: злочини геноциду; злочини проти людяності; військові злочини; злочини агресії. Порядок прийняття рішення Міжнародним кримінальним судом та їх виконання.

33. Досвід діяльності МКС: ситуація в Уганді; ситуація у Демократичній республіці Конго; ситуація в Судані.

34. Римський Статут і Україна.

35. Міжнародний трибунал ООН з морського права.

36. Міжнародний комерційний арбітраж: компетенція, арбітражна угода. Процедура розгляду справ у міжнародному комерційному арбітражі. Стадії арбітражного провадження. Визнання арбітражних рішень.

37. Міжнародний інвестиційний арбітраж.

38. Європейський суд з прав людини: історія створення, склад та структура; підстави та порядок звернення. Зміст заяви.

39. Структура судової системи Франції.

40. Загальна характеристика системи загальних судів Франції. Апеляційні суди: палати у кримінальних справах; палати у цивільних справах. Касаційний суд Франції. Суди присяжних.

41. Французькі спеціалізовані суди (трибунали): у справах неповнолітніх; торговельні трибунали; поліцейські трибунали; виправні трибунали; військові,

адміністративні трибунали. Конфліктні ради (прюдомів). Високий суд правосуддя. Адміністративний трибунал. Статус суддів.

42. Структура судової системи Німеччини.

43. Загальна характеристика системи загальних судів Німеччини. Верховний федеральний суд. Вищі суди землі. Суди землі. Дільничні суди. Суди у справах неповнолітніх. Суди у трудових спорах. Судів з соціальних питань. система фінансових судів Федеральний адміністративний суд.

44. Федеральний конституційний суд. Адміністративні суди. Вищі адміністративні суди. Федеральний адміністративний суд. Фінансові суди. Федеральний фінансовий суд.

45. Вищі суди по трудових справах. Федеральний суд з трудових справ. Вищий земельний суд з соціальних питань. Федеральний суд з соціальних питань. Федеральний конституційний суд. Федеральний патентний суд. Структура та повноваження. Об'єднаний сенат вищих федеральних судів. Статус суддів.

45. Адміністративний суд Австрії. Верховний суд Австрії. Вищий суд землі. Суди землі (округу). Статус суддів.

46. Судова система Італії.

47. Суди загальної юрисдикції (магістратура) Італії: мирові судді, претори, трибунали, апеляційні та касаційні суди, суд присяжних. Конституційний суд Італії. Статус суддів. Судова система Ватикану.

48. Судова система Іспанії.

49. Суди загальної юрисдикції Іспанії: муніципальні суди; суди першої інстанції округів; провінційні суди; Високі суди автономних співтовариств; Національний високий суд; Високий суд;

50. Верховний Суд Італії (палати: по цивільним справам; по кримінальних справах; по адміністративних справах; по трудових справах; по соціальних справах; у військових злочинах).

51. Федеральний суд Швейцарії. Федеральний суд з кримінальних справ. Федеральний суд з адміністративних справ. Федеральний патентний суд. Кантональні суди. Вищі (кантональні суди).

52. Суди першої інстанції Швейцарії. Суд з трудових спорів. Суд у справах неповнолітніх. Кримінальний кантональний суд. Окружні суди. Спеціалізовані недержавні суди.

53. Федеральна система судів США і судова система штатів. Верховний Суд США, апеляційні суди, окружні суди.

54. Спеціальні суди США: митний, податковий, військовий, за претензіями до уряду тощо. Статус суддів.

55. Основи судоустрою Великої Британії.

56. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії.

57. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин). Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди).

58. Верховний Суд Великої Британії: порядок, формування, структура, юрисдикція. Статус суддів. Військові суди. Суд присяжних.

59. Судова система Канади. Верховний суд, Федеральний суд Канади, суди графств, податковий суд, суди провінцій, військові суди, суд присяжних, суди у справах неповнолітніх, сімейні суди, адміністративні трибунали. Статус суддів.

60. Поняття конституційної юрисдикції.

61. Який склад, структура, повноваження, функції органу конституційної юрисдикції різних країн світу?

62. Правовий статус судді органу конституційної юрисдикції (призначення, звільнення, відповідальність): міжнародний огляд.

63. Форма та порядок звернення до органу конституційної юрисдикції. Суб'єкти звернення. Конституційне подання, звернення. Конституційна скарга: предмет і критерії прийнятності в зарубіжних країнах.

64. Урахування зарубіжного досвіду у національному конституційному судочинстві.

65. Статус, склад, засади та організація діяльності Конституційного Суду України. Повноваження Конституційного Суду України.

66. Вимоги до судді Конституційного Суду України. Форми звернення до Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти, судова практика:

1. Аналіз практики судді за результатами опитування суддів з метою визначення кваліфікаційних вимог для вступу в професію. 2015. URL: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/1_Judicial_Practice_Analysis_2013_2015.pdf
2. В Україні визначають реальне навантаження на суддів. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/v-ukrayini-vyznachat-realne-navanta-zhennya-a-suddiv-/>
3. Вибір та оцінювання суддів в Україні : звіт групи експертів / Георг Става (Австрія), Вілма Ван Бентхем (Нідерланди), Реда Молісне (Литва). Листоп. 2018 р. URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/Selection_and_Evaluation_of_Judges_UA.pdf
4. Висновки Першої експертної комісії Міжнародної Асоціації Суддів «Правила етичної поведінки суддів, їх застосування та дотримання», 31 жовт. – 4 листоп. 2004 р. URL: sc.gov.ua/.../17.%20Правила%20етичної%20поведінки%20суддів,%20їх%20застосув
5. Висновки «Призначення і роль голів судів» (Перша експертна комісія Міжнародної Асоціації Суддів, Мадрид, 23–27 верес. 2001 р.). URL: <https://vkksu.gov.ua/ua/mijnarodne-sprivrobitnistvo/perelik-dokumentiv-radi-evropi-u-sferi-sudochinstva/>
6. Висновок № 20 від 10 листопада 2017 року Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо ролі судів у забезпеченні єдності застосування закону. URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%D0%9A%D0%A0%D0%84%D0%A1_20.pdf
7. Висновок № 21 «Запобігання корупції серед суддів» Консультативної ради європейських суддів Ради Європи : від 9 листоп. 2018 р. URL: <https://rm.coe.int/ccje-2018-3e-avis-21-ccje-2018-prevent-corruption-amongst-judges/16808fd8dd>
8. Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів : від 1 січ. 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a52
9. Висновок № 19 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи «Про роль голів судів» : від 10 листоп. 2016 р. URL: [http://www.vru.gov.ua/content/file/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%D0%9A%D0%A0%D0%84%D0%A1_%E2%84%96_19_\(2013\)_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C_%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B2_%D1%81%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2.pdf](http://www.vru.gov.ua/content/file/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%D0%9A%D0%A0%D0%84%D0%A1_%E2%84%96_19_(2013)_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C_%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B2_%D1%81%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2.pdf)
10. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%203.pdf>
11. Висновок № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про належну початкову підготовку та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях. URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/58f4a4dd76aacfd0c2257d87004971a6/\\$FILE/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_04.pdf](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/58f4a4dd76aacfd0c2257d87004971a6/$FILE/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_04.pdf)
12. Висновок № 15 (2012) Консультативної ради європейських суддів стосовно спеціалізації суддів : від 5–6 листоп. 2012 р. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/vys15.doc>
13. Висновок №: JUD-UKR/298/2017 [RJU/AT] ОБСЄ/БДПІЛ щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» : від 30 черв. 2017 р. URL: http://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/visnovok_osce.pdf
14. Доповідь Венеціанської комісії щодо незалежності судової системи. Ч. I : Незалежність суду (Висновок від 12–13 берез. 2010 р. № CDL-AD(2010)004). URL: https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/EU_Standarts_book_web-1.pdf

15. Європейська Хартія про статус суддів : від 10 лип. 1998 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236
16. Європейські судові системи: ефективність і якість правосуддя : Висновок Європ. коміс. з питань ефективності правосуддя № 23 від 2016 р. URL: <https://rm.coe.int/-23/168078f85d>
17. Загальна декларація прав людини : прийнята Генер. Асамблеєю ООН 10 груд. 1948 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
18. Загальна (Універсальна) хартія судді : від 17 листоп. 1999 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j63
19. Звіт «Системи правосуддя в Європі: Ефективність і якість правосуддя» / CEPEJ. URL: <https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej/Systema-pravosuddya-v-evropi-2012.pdf>
20. Кодекс законів про працю України : від 10.12.1971 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
21. Кодекс суддівської етики : затв. XI черг. з'їздом суддів України 22 лют. 2013 р. URL: [https://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki\(1\).pdf](https://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki(1).pdf)
22. Коментарі щодо Бангалорських принципів поведінки судді. 2007. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/komentari%20bangalorski.pdf>
23. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
24. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print>
25. Концепція національних стандартів освіти суддів України : схвал. Наук.-метод. радою Нац. шк. суддів України 23 груд. 2014 р. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/about/symbols/>
26. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : від 19 жовт. 1973 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043
27. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: позиція держави та погляд громадянського суспільства : зб. док. / упоряд. Г. О. Христова ; наук. ред. О. М. Руднева. Київ, 2007. 240 с.
28. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : від 19 жовт. 1973 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
29. Незалежність, дієвість та роль суддів : Рекомендація Ком. міністрів Ради Європи № (94) 12 від 13 жовт. 1994 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323
30. Основні методологічні підходи та результати дослідження щодо визначення коефіцієнтів навантаження на суддів та складності справ спеціалізованих судів та судів апеляційної інстанції. Проект «Справедливе правосуддя», берез. 2016 р. URL: <http://www.rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-46-dodatok-zvit-m-360d6171cf.pdf>
31. Перелік суддівських характеристик, погоджений членами Робочої групи з розробки переліку суддівських характеристик 16 груд. 2009 р. URL: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/RSU_site/2010/Dodatok1_9_26_03_2010.pdf
32. Положення про автоматизовану систему документообігу суду : затв. Рішенням Ради суддів України від 26 листоп. 2010 р. № 30. URL: <https://court.gov.ua/sudova-vlada/969076/polozhenniapasds/>
33. Положення про порядок планування, надання відпусток, матеріальної допомоги та визначення потреб у санаторно-курортному лікуванні суддів апеляційних та місцевих судів загальної юрисдикції : погоджене Рішенням Ради суддів України від 17 берез. 2005 р. № 8. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/vr008414-05/sp:max10>
34. Положення про Раду суддів України : затв. рішенням X позачерг. з'їзду суддів України 16 верес. 2010 р. (у ред., затв. рішенням XIV позачерг. з'їзду суддів України 14 берез. 2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-10>
35. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення : постанова Пленуму Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримін. справ від 17 жовт. 2014 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14>

36. Про затвердження Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорій справ : наказ Держ. суд. адмін. України від 19 черв. 2018 р. № 317. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_317_18
37. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки : Указ Президента України від 20 трав. 2015 р. № 276/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
38. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
39. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
40. Протокол про взаєморозуміння між Верховним Судом України, Радою суддів України і Державною судовою адміністрацією України та Офісом Уповноваженого з федеральних судових справ Канади : від 9 листоп. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_044
41. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки : від 17 листоп. 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38
42. Рекомендація № R (86) 12 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах : ухвал. Ком. міністрів Ради Європи на 399-му засід. заст. міністрів 16 верес. 1986 р. URL: <https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/tek-86.doc>
43. Рекомендовані показники середніх витрат часу на розгляд справ та коефіцієнтів складності справ за категоріями : Рішення Ради суддів України від 9 черв. 2016 р. № 46. URL: <http://www.rsu.gov.ua/en/events/risenna-rsu-no-46-vid-09062016-sodo-viznacenna-koeficientiv-navantazenna-na-suddiv>
44. Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2011 року № 2-рп/2011 у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції». URL: <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=133548>
45. Рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>
46. Рішення Ради суддів України від 16 вересня 2016 р. № 65. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents/39>
47. Рішенням Ради суддів загальних судів № 22 від 13 лютого 2014 року схвалено проект Концепції реформування судової статистики та вдосконалення судової статистичної звітності. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006>
48. Типове Положення про збори суддів судів загальної юрисдикції : затв. Рішенням Ради суддів України від 4 черв. 2015 р. № 45. URL: https://court.gov.ua/userfiles/dodatok_do_r45.pdf
49. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page11
50. Узагальнені результати дослідження «Національне опитування щодо реформування судової системи та виконання Законів України «Про відновлення довіри до судової влади», «Про очищення влади», «Про забезпечення права на справедливий суд» : 16 трав. 2016 р. USAID «Справедливе правосуддя». URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/FAIR_Judges_Survey_Summary_2016_UKR1.pdf
51. Щорічна доповідь Вищої ради правосуддя за 2017 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». URL: <http://www.vru.gov.ua/content/file.pdf>

Відео, фільми з проблематики навчальної дисципліни, рекомендовані до перегляду

Відео на платформі YouTube:

<https://www.youtube.com/watch?v=6P-6onSAImQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=ai7lH4KJNnU>
<https://www.youtube.com/watch?v=XWEu2zrXXiU>
<https://www.youtube.com/watch?v=8kR7aBtEHNE>
<https://www.youtube.com/watch?v=7-r5ywCHwIY>
<https://www.youtube.com/watch?v=sA1lZqxjzlc>

Фільми:

1. «Вирок», 2018 рік.
2. «Клієнт», 2011 рік.
3. «Лінкольн для адвоката», 2011 рік.
4. «Мавританець», 2020 рік.
5. «Маршалл», 2017 рік.
6. «Нюрнберзький процес», 1946 рік.
7. «Перелом», 2007 рік.
8. «Повторне розслідування», 2017.
9. «Прокол», 2011.
10. «Просто помилувати», 2019 рік.
11. «Справа Колліні», 2019 рік.
12. «Суддя», 2014 рік.
13. «Суд над чиказькою сімкою», 2020 рік.
14. «Темні води», 2019 рік.
15. «У лабіринті мовчання», 2014 рік.
16. «Хороша дружина», серіал 2009–2016 роки.

Для нотаток

Боброва Ю.Ю.

СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації для практичних занять
та самостійної роботи студентів**

Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн.друк.арк.: 2,49. Зам №87.

**Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ»
88000, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
E-mail: dep-editors@uzhnu.edu.ua**